

**Електронна бібліотека
видань історичного факультету
Харківського університету**

Куделко С. М. Сторінки непрочитаної історії [Рецензія на монографію В. В. Ващенко «Неврастенія: непрочитані історії»] // Біографістика в контексті сучасних історичних та історіографічних досліджень: Харківський історіографічний збірник. – Харків: НМЦ “СД”, 2003. – Вип. 6. – С. 185 – 186.

При використанні матеріалів статті обов’язковим є посилання на її автора з повним бібліографічним описом видання, у якому опубліковано статтю. Дана електронна копія статті може бути скопійована, роздрукована і передана будь-якій особі без обмежень права користування за обов’язкової наявності першої (даної) сторінки з повним бібліографічним описом статті. При повторному розміщенні статті у мережі Інтернет обов’язковим є посилання на сайт історичного факультету.

Адреса редакційної колегії:

Україна, 61077, Харків, пл. Свободи, 4,
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна,
історичний факультет. **E-mail:** istfac@univer.kharkov.ua

©Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна; історичний факультет

©Автор статті

©Оригінал-макет та художнє оформлення – зазначене у бібліографічному описі видавництво

©Ідея та створення електронної бібліотеки – А. М. Домановський

С. М. КУДЕЛКО

СТОРІНКИ НЕПРОЧИТАНОЇ ІСТОРІЇ
[Рецензія на монографію В. В. Ващенко
«Неврастенія: непрочитані історії»*]

*Как сердцу высказать себя?
Другому как понять тебя?
Поймет ли он чем ты живешь?*
(Ф. І. Тютчев)

У монографії молодого талановитого дніпропетровського автора поставлено за мету продемонструвати можливості застосування «психо-біо-історіо-моделей», які він пропонує розглядати скоріш як сукупність «підходів» і «принципів», ніж певну «дисципліну» (с. 20). Ця «психо-біо-історіо-графія», як її пропонує В. В. Ващенко, «виступає проти тих табуїзованих сфер, які слугують мірою історіографічної дисциплінарної цілісності, проте... стримують розвиток самої історичної науки» (с. 20–21).

Історіограф, на думку В. В. Ващенко, буде післяжиття історика (с. 21) і ставить перед собою завдання побудувати таке «післяжиття» на прикладі найбільш визначного українського історика кінця ХІХ–першої третини ХХ сторіччя — М. С. Грушевського. У процесі дослідження автобіографій М. С. Грушевського автор наштовхнувся на слово «неврастенія», яке і стало основою його вельми цікавої, часом дотепно і витончено побудованої системи доказів.

«Психо-біо-історіограф» наголошує: «Центральним завданням нашого дослідження є спроба з'ясувати сенс присутності надпису «неврастенії» в текстах автобіографій М. Грушевського з погляду великої вірогідності його (надпису) відсутності. Бо з того, що М. Грушевський міг переживати себе як неврастеніка, нічого не впливає, а ще менше — сам текст про це. Загадка «неврастенії» як події тексту автомонографії — вісь, яка приимує обертатися навколо себе «історію», «історію життя» М. Грушевського...» (с. 44).

Треба визнати, історик упорався зі своїм дуже нелегким завданням. В. В. Ващенко вступає в діалог з М. С. Грушевським, з читачем, наприкінці, із самим собою. У підсумку ми маємо захоплююче оповідання,

* Ващенко В. В. Неврастенія: непрочитані історії (Декоonstrukція одного надпису — сенсе прочитання автомонографії М. Грушевського): Моногр. - Д.: Вид-во Дніпропетр. ун-ту. 2002. — 408 с.

сповнене сміливих паралелей, вбивчого сарказму (*див.*, наприклад, сторінки, присвячені Д. І. Багалію), песнодіваних знахідок і багато чим іншим, про що не можна розповісти у невеличкій рецензії.

Не можна сказати, що книга читається легко — цьому у деякій мірі заважає своєрідна манера автора: нескінченні лапки, дужки, ствердження типу: «ми ще будемо мати нагоду не раз переконатися в цьому», «як ми бачили», «як було показано», «з огляду на сказане», «як ми переконалися», «ми знаємо» і т. ін. І даремно автор залякує читача неврастенією, коли він ставить на одну дошку (*наприклад*, на с. 87) пшизофренію і неврастенію або неврастенію і паранойю. Пшизофренія та паранойя проходять по іншому відомству психічних захворювань, вони — психотичні хвороби, а неврастення — ні. Її можна порівнювати з безсонням або іншими подібними недугами. Іноді автор робить припущення, а потім посиляється на нього, як на вже доведене. Напевно, краще казати про «школу Ссченова–Павлова», ніж «школу Павлова–Бехтерева» (с. 24 та ін.).

В. В. Ващенко зазначає, що сформульований ним тип запитань-зацікавлень не властивий українській історіографії (з її нехтуванням мікроаналізом текстів). Він наголошує: «Такий тип «фактів життя» стоїть на периферії позитивістських досліджень не тому, що він не важливий, а навпаки, він стає неважливим, тому що конституюється в межах позитивістського дискурсу, конструюється ним і звідси позбавлений сенсовості, пі до чого не «прилаштований» і, в принципі, не потрібний історіографу, хоч і цікавий «факт здоров'я» історика» (с. 63). Із цим цілком можна погодитись.

Серед зауважень звернемо увагу на широке використання автором прийомів та методів дослідження, які зводяться до загальнонаукового методу аналогії, а останній, як відомо, не може дати досліднику переконливого доказу, а також проведення широких паралелей, що не завжди ведуть нас до істини. Мабуть перед нами — саме той «яскравий приклад блискучої односторонності, який притаманний справді поваторським дослідженням» (вислів М. М. Крома).

У всякому разі, треба привітати вихід неординарної праці, яка, без сумніву, приверне до себе увагу і буде в нагоді не тільки фахівцям грушевськознавцям, а й широкому загалу істориків, історіографів, джерелознавців.